

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ УКРАЇНИ
АКАДЕМІЯ НАУК ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ
Відділення історії та методології освіти, науки і техніки АНВО України
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА
Інститут педагогіки і психології
Кафедра педмайстерності та освітніх технологій
МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
Управління культури Тернопільської ОДА
Науковий освітньо-мистецький центр Надзбруччя «Мелос»
Теребовлянського коледжу культури і мистецтв Тернопільської області

ПЕРШІ НАУКОВІ ЧИТАННЯ

присвячені 80-річчю діяльності Теребовлянського коледжу культури і мистецтв (1940-2020)
за темою: „Освітній культурно-мистецький простір: минувшина, сьогодення, перспективи”

12 червня 2020 р.

Матеріали доповідей

Редколегія:

Баньковський А.М., заслужений працівник культури України, доцент Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (ТНПУ) ім. В. Гнатюка

Богоніс П.М., кандидат історичних наук

Губ'як В.Д., (відповідальний редактор-упорядник), кандидат історичних наук, доцент, викладач-методист вищої категорії Тербовлянського коледжу культури і мистецтв (ТККіМ)

Гринчук І.П., кандидат педагогічних наук, доцент ТНПУ ім. В. Гнатюка

Бойко М.М., кандидат педагогічних наук, доцент ТНПУ ім. В. Гнатюка

Ванюга Л.С., кандидат мистецтвознавства, заслужений діяч мистецтв України, професор ТНПУ ім. В. Гнатюка

Водяний О.Б., кандидат мистецтвознавства, заслужений діяч мистецтв України, доцент ТНПУ ім. В. Гнатюка (заступник відповідального редактора)

Габрук З.В., заслужений працівник освіти України, викладач-методист вищої категорії ТККіМ

Губ'як Д.В., заслужений артист України, доцент ТНПУ ім. В. Гнатюка

Майовський П.С., заслужений працівник культури України, викладач-методист вищої кат. ТККіМ

Мечник М.П., заслужений працівник культури України, старший викладач ТККіМ

Пилипчук О.О., кандидат історичних наук, старший викладач Державного університету інфраструктури і технологій

Стельмащук З.М., кандидат педагогічних наук, доцент ТНПУ ім. В. Гнатюка

Смоляк О.С., доктор мистецтвознавства, професор ТНПУ ім. В. Гнатюка

Ткачук В.Є., кандидат юридичних наук, професор Рівненського інституту Київського університету права НАН України (м. Київ)

Хім'як В.А., народний артист України, професор ТНПУ ім. В. Гнатюка

Рецензенти: **Пилипчук О.Я.**, доктор біологічних наук, професор, академік АНВО України;
Кондрацька Л.А., доктор педагогічних наук, професор ТНПУ ім. В. Гнатюка;
Янкович О.І., доктор педагогічних наук, професор ТНПУ ім. В. Гнатюка.

Перші наукові читання, присвячені 80-річчю Тербовлянського коледжу культури і мистецтв (1940-2020) за темою: „Освітній культурно-мистецький простір: минушина, сьогодні”. Мат. читань, 12 травня 2020 р., м. Тербовля: «Мелос», 2020. – Тернопіль: Осадца Ю.В., 2020. – 168 с.

У збірнику публікуються матеріали, підготовлені професійними науковцями та окремими спеціалістами, в яких висвітлюються найбільш актуальні проблеми історії та методології освіти, педагогіки, науки, культури і мистецтва в Надзбруччі та Україні, а також результати магістерських, дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня магістра, кандидата історичних наук.

Дослідження історії та методології, технології освіти, краєзнавчо-культурологічні культурно-мистецькі, фольклорно-етнографічні читання «Минушина, реалії і перспективи», присвячені 80-річчю діяльності ТККіМ: Мат. Наукових Читань. Тербовля 14 травня 2020 р. – Київ–Тернопіль–Тербовля, 2020. – 166 с.

© В.Д. Губ'як, 2020
© НАНВО України, 2020
© Центр /лабораторія/ досліджень «Мелос» ТККіМ, 2020
© ФОП Осадца Ю.В., 2020

перше, чи є законопроект найкращим способом досягнення зазначеної мети; по-друге, чи буде даний законопроект конституційним; по-третє, чи не суперечитиме даний законопроект законодавчій базі держави. Підсилює якість законотворення і те, що, якщо законопроект був прийнятий з ініціативи члена парламенту і не вирішив завдання його прийняття, то це може зашкодити такому парламентарю не тільки як законодавцю, а й як політичному діячу [6, с. 23].

Висновок. Підсумовуючи вищесказане, варто зробити наступні висновки:

Сучасна тенденція законотворення в освітньому процесі України відходить від національних принципів її формування, віддаючи перевагу глобалізаційним процесам, що є загрозою національній самоідентичності українців як окремої нації. Більше того, такий вектор реформування освіти веде до втрати нею загальнонаціональної пріоритетності, а саме втрати впливу освіти на формування нації та національних засад державності.

Вітчизняна практика законотворення є занадто заполітизованою, громіздкою, що знижує якість нормативних актів та законів в освітньому просторі й невиправдано збільшує їх кількість, ускладнює процеси гармонізації освітнього законодавства з європейськими стандартами.

Надмірна заполітизованість законодавчого процесу негативно впливає і на правотворчу ініціативу суспільства, переорієнтовуючи цю функцію на законодавчий орган. Саме це сприяє непослідовності кроків у формуванні освітньої галузі, процесуальній незавершеності попередніх модернізаційних заходів, певній неузгодженості законів прямої дії та їх функціональній обмеженості, несформованості показників та процедури моніторингу виконання законів і нормативних актів в освітній діяльності.

Література

1. Тихомиров Ю. А. Теория закона. М.: Наука, 1982. 257 с.
2. Халфина Р.О. Общее учение о правоотношении. М.: 1974. 340 с.
3. Богачова О.В. Законотворчий процес в Україні: проблеми вдосконалення: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Інститут законодавства Верховної Ради України. Київ, 2006. 276 с.
4. Которобай С. Політична складова сучасного законотворчого процесу в Україні. *Вісник Вищого адміністративного суду України*. 2009. № 1. С. 45-52.
5. Клімова Г. П. Інтерпретація поняття „якість вищої освіти”: соціолого-філософська рефлексія. *Вісник Національного університету „Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”*. 2016. № 3. С. 34-42.
6. Чернолуцький Р. В. Правила НП Р.К. Бержерона та їх значення для становлення та розвитку національної системи НП в Україні. *Juridic National: Teorie si Practica*. 2015. Nr. 5(15). P. 22–28.

ГРИНЧУК ІРИНА ПАВЛІВНА

(Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка)

Гринчук Ірина Павлівна – доцент кафедри музикознавства та методики музичного виховання (1999), кандидат педагогічних наук (1997).

Закінчила Тернопільське музичне училище (сьогодні – музичний коледж) імені С. Крушельницької, Львівську державну консерваторію (сьогодні – ЛНМА) імені М.В. Лисенка за спеціальністю фортепіано, аспірантуру при Інституті проблем виховання АПН України, захистила дисертацію на тему: «Формування музично-аналітичних умінь майбутнього вчителя музики» за спеціальністю «Професійна педагогіка» (13.00.04).

Автор більше 90 публікацій, серед яких: статті у фахових виданнях, у матеріалах Міжнародних конференцій, у колективних монографіях. Серед вагомих напрацювань: посібники із грифом МОН України, зокрема, навчально-методичний посібник «Проблеми музичного мислення: теорія і методика розвитку. Діалектика музичного логосу та ейдосу» (у співавторстві з О. Бурською), 7 випусків навчальних і навчально-методичних посібників з творів українських композиторів, ювілейне монографічне видання «Фортепіанні твори М. Вериківського» (у співавторстві з О. Горбач).

Є співавтором (разом з Л.М. Масол) Програми з музичного інструменту для шкіл мистецького профілю (Фортепіано (1–12 класи), гриф МОН України). Для практики загальної мистецької освіти підготувала до друку серію посібників-зошитів «Щоденників музичних вражень» (1 – 4 класи), посібник-зошит «Про що і як розповідає музика». Член групи з розробки Державних стандартів у галузі «Мистецтво».

До кола наукових зацікавлень входять проблеми історії та теорії музичної культури й освіти, фортепіанного виконавства, музичного мислення та ін. У творчому доробку – низка концертів, творчих проєктів, тематичних мистецьких програм студентів та випускників класу фортепіано, підготовка учасників Міжнародних та Всеукраїнських конкурсів серед студентів мистецьких вузів.

Ірина ГРИНЧУК (м. Тернопіль)

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ РОЗВИТОК СТУДЕНТА ЯК ТЕОРЕТИЧНА І МЕТОДИЧНА ПРОБЛЕМА

Сучасний теоретичний дискурс щодо мети та змісту вищої фахової мистецької освіти демонструє його різноманітність та різновекторність. Так, домінуюча парадигма формування професійної компетентності трактується як готовність до певного виду діяльності, налаштованість на самореалізацію, володіння необхідним комплексом загальних соціальних, професійних компетентностей та ін.

Оригінальним є підхід Л. Кондрацької, яка визначає художню компетентність як «уміння вчитися», що «реалізується у критеріях сформованості критичного художньо-епістемологічного мислення, художньої креативності, художньої комунікативності і хистом роботи в команді» [4, с. 18]. Вона наголошує, зокрема, на важливості володіння «типологією знаково-символічних текстових структур національної і світової культури за їх образно-смісловою природою; художніми практиками смислового вираження сутності; стратегій дво- і тримірного смислового означення артефакту; технікою логічної організації мислительного пошуку в ході відстеження траєкторії появи і трансформації художньо-сміслових комплексів; методом систематичного уточнення думки під час поліфункціонального обґрунтування повноти і адекватності пропонуваного арт-моделювань предметної сутності» та ін. [4, с. 18].

На нашу думку, важливим є врахування сучасних зарубіжних освітніх підходів, зокрема, «4 К» (англійською мовою це чотири С: communication, creativity, critical thinking and cooperation/collaboration). Реалізація цього підходу у практиці фахової підготовки майбутніх фахівців музичної культури та освіти повинна опиратися на формування різновидів інтелекту («теорія множинного інтелекту» за Говардом Гарднером, 1983).

Особливого значення у цьому контексті, на нашу думку, набуває рівень сформованості емоційного інтелекту (Джон Майер та Пітер Саловей (1990), Реувег Бар-Он та ін.), емоційної самосвідомості та емпатії як важливих для забезпечення самореалізації особистості у різних видах професійної діяльності (Деніел Гоулман (2006) та ін.) [3].

Так, у європейському та світовому освітньому просторі набули поширення низка навчальних програм: SEL («соціального й емоційного навчання»), PATHS (Популяризація стратегій альтернативного мислення), CASM (стимулювання альтернативних стратегій мислення) та ін. Ці програми є цікавими і для українських освітян.

Мета статті – висвітлення окремих елементів експериментальної методики формування емоційного інтелекту (EQ чи EI) майбутнього вчителя мистецьких дисциплін на прикладі курсів «Основи музично-педагогічних досліджень» та «Основний музичний інструмент» (фортепіано).

Виклад основного матеріалу. Аналіз досліджень вітчизняних дослідників свідчить, що окремі аспекти проблеми EI розглядалися від середини ХХ століття: «розумні емоції» у Л. Виготського, «емоційне мислення» у О. Тихомірова, «емоційна розумність» у Е. Носенко, «емоційна культура» у Л. Нікіфорової, «креативність, рефлексивність та емпатія як ключові характеристики вчителя мистецьких дисциплін» у О. Рудницької. Щодо загальної мистецької освіти, фундаментальними є теоретичні підходи Л. Масол, яка зокрема обґрунтувала художньо-педагогічні технології навчання і виховання засобами музичного мистецтва, інтеграції різновидів мистецтва.

Попри низку теоретичних напрацювань, у практиці викладання фахових музичних дисциплін у вищій ланці музично-педагогічної освіти переважає «предметоцентриська» парадигма, спрямована на формування у студентів музично-історичної, музично-теоретичної та методичної інформованості та ін. Зокрема, у класах фортепіано ставиться як першочергове завдання оволодіння різножанровим репертуаром, набуття виконавсько-технічного досвіду, проте не актуалізується як пріоритет формування у студентів емоційно-ціннісного сприймання, аналізу-інтерпретації музики на основі розуміння семіотичного та семантичного, емоційно-естетичного феномена музичної інтонації та інтонування як «слова», «мови», способу музичного мовлення та комунікації [2].

Представимо окремі фрагменти нашої експериментальної методики. Так, на практичних заняттях та в індивідуальній роботі із майбутніми вчителями музичного мистецтва активно використовуємо розроблені нами методики формування музично-аналітичних та інтерпретаційних умінь студентів [2], зошит-посібник для молодших школярів «Про що і як розповідає музика» [1]. Останній включає форму «Щоденника музичних вражень», побудованого на завданнях репродуктивного, частково-творчого і творчого рівнів, які пов'язані, зокрема, із осмисленням взаємозв'язку емоції із відповідними музично-виразовими засобами, із визначенням почуттів, викликаних прослуханою музикою, із створенням власної назви до твору. Розробка містить доступні для школярів музично-теоретичні викладки, різнотипні творчі завдання, таблиці настроїв («Сонечка настроїв», у яких образ-іконка пояснюється «промінчиками» – визначеннями), таблиці почуттів (розділені на відповідні групи і колонки) та ін.

Зміст зошита-посібника «Про що і як розповідає музика» екстраполюється на завдання майбутньої практичної діяльності студентів, що передбачає використання форми «ділової гри», підготовки музичних ілюстрацій, відповідного музично-теоретичного та ілюстративного ряду із використанням уривків поетичного чи художнього тексту, репродукцій. Такий підхід активізує музично-педагогічне, музично-виконавське мислення студентів, розширює їх загальнокультурний, загально естетичний тезаурус, асоціативний ряд та ін.

У роботі із посібником ми пропонували, як найбільш відповідні аудиторії школярів молодших та середніх класів, фортепіанні твори для дітей українських композиторів (цикли В. Барвінського, Н. Нижанківського, М. Колесси, О. Білаша, С. Борткевича, М. Скорика, Б. Фільц, Ж. Колодуб, Я. Бобалік та ін.). Цікавим завданням стало ознайомлення із стилістикою, емоційною образністю творів сучасних композиторів, серед яких – І. Павлик, випускниця нашого університету (цикл мініатюр «Фортепіанні замальовки») [5].

Ознайомлюючи студентів із різновидами аналізу музики, ми опиралися на цілісний, стильовий, художньо-естетичний аналіз творів, враховуючи специфіку музичного мислення, оскільки «диференціація» емоції та почуття передбачає атрибутований тип музики, стиль, жанр, аналіз інтонаційного, динамічного, драматургічного розвитку через пов'язування із ладом, темпоритмом, фактурою та ін. Студенти мали змогу апробувати прийоми укладання «емоційного епіграфу», «підсилюючого емоційного фону», «емоційної коди», «емоційної партитури» та ін.

Практичним забезпеченням для роботи в індивідуальних класах виступали твори українських композиторів різних епох та стилів, від фортепіанних творів композиторів долисенківського періоду – до сучасних зразків нотної літератури. Серед них – матеріали упорядкованих 7 випусків навчальних та навчально-методичних посібників [5], які включають рубрикований різножанровий нотний матеріал, стислі відомості про авторів творів, їх фортепіанний доробок. Посібники містять короткі відомості про стилістику, жанри включених творів, методичні рекомендації щодо їх виконання, залучення до навчальної і виконавської практики. Глосарії, дидактичний та інформативний матеріал, списки основної рекомендованої літератури та ін. стають у нагоді студентам і у процесі проходження педагогічної практики.

Аналіз експериментальної роботи засвідчує, що у процесі формування емоційного інтелекту майбутнього вчителя мистецьких дисциплін ефективним є метод створення узагальнених «емоційних партитур» при слуханні варіаційних циклів (варіації «Українка» Й. Витвицького), програмних циклічних форм («Три ескізи» М. Лисенка, «Буковинська сюїта» А. Кос-Анатольського, «Три коломийки» М. Колесси, «Акварелі» Ф. Надененка, «Волинські акварелі» М. Вериківського, «Київський триптих» Б. Фільц, Партита № 5 М. Скорика та ін.). Цінними для такого виду роботи є

мініатюри із авторською назвою, із узагальненою програмою, закладеною у жанрі (багатель, прелюдія, елегія, ноктюрн, пісня без слів, думка, бурлеска, етюд-скерцо, етюд-марш та ін.).

Висновки. Формування емоційного інтелекту майбутнього вчителя мистецьких дисциплін є цілісним і багатокомпонентним процесом, який передбачає, зокрема, зміну дидактичних і виховних установок, використання новітніх форм організації навчальної діяльності студентів. Свою ефективність засвідчив метод створення узагальнених «емоційних партитур» на прикладі різножанрової музичної літератури українських композиторів, оскільки спрямування на єдність слова (його семантики, визначення емоції чи почуття) і музичної інтонації, художньої образності природно «вплітається» у контекст національного музичного стилю, індивідуального композиторського стилю окремих українських митців, часто пов'язаних із національним мелосом, пісенною творчістю.

Можемо констатувати, що актуалізація підходу «чотири С» дає широкі перспективи для розвитку емоційного інтелекту, професійного становлення майбутніх фахівців в галузі музичної культури та освіти.

Список використаних джерел:

1. Гринчук І. Про що і як розповідає музика. Посібник-зошит / І.П. Гринчук. Тернопіль : Астон, 2013. – 56 с.
2. Гринчук І., Бурська О. Проблеми музичного мислення: теорія і методика розвитку. Діалектика музичного логосу і ейдосу: Навчально-методичний посібник. Тернопіль: Підручники і посібники, 2008. – 224 с.
3. Гоулман Д. Емоційний інтелект / Деніел Гоулман; пер. з англ. С.Л. Гумецької. Х.: Віват, 2019. – 512 с.
4. Кондрацька Л.А. Сучасна мистецька діяльність: теорія, практика і перспективи // Мистецька діяльність у сучасному соціокультурному просторі (25-літній творчий внесок факультету мистецтв ТНПУ ім. В. Гнатюка): колективна монографія/ за заг. ред. Б. О. Водяного, О. С. Смоляка, З. М. Стельмашука. Тернопіль: Факультет мистецтв Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка, 2018. – С. 12-24.
5. Фортепіанні твори українських композиторів : Навчальний посібник. Випуск 7, упоряд. : І. Гринчук, О. Горбач. Тернопіль : Осадца Ю.В., 2019. – 120 с.

ОРОНОВСЬКА ЛАРИСА ДМИТРІВНА

(Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка)

Ороновська Лариса Дмитрівна – доцент кафедри музикознавства та методики музичного мистецтва ТНПУ імені Володимира Гнатюка, кандидат педагогічних наук.

Займається дослідженням проблем підготовки сучасних музично-педагогічних фахівців, працює над науково-дослідною проблемою «Педагогічні умови ефективного прилучення молодших школярів до духовних цінностей на уроках музичного мистецтва та у позашкільній діяльності».

Співзасновник науково-дослідної лабораторії «Духовного становлення творчої особистості» Факультету мистецтв ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, яка працює в галузі досліджень розвитку феномену духовних цінностей як онтологічних джерел.

Сфера наукових інтересів: проблеми становлення сучасної музичної освіти регіону та держави в цілому; становлення та розвиток сучасного вчителя мистецьких дисциплін; творчий пошук у формуванні музично-педагогічних суджень і переконань в професійній підготовці сучасного фахівця музично-естетичного спрямування.

Ороновська Л.Д. є автором понад 80 наукових праць, з них 45 наукових статей у фахових виданнях, матеріалів Всеукраїнських та Міжнародних науково-практичних конференцій, 3 публікації у виданнях зареєстрованих в наукометричних базах Google Scholar; 2 навчально-методичних посібників.